aantal werkloze landarbeiders zou dan groter zijn geweest. Men houde hierbij tevens rekening met het feit, dat plaatsing van oudere landarbeiders in andere bedrijfstakken moeilijk is door tegenzin van de werkgevers en van de betrokken arbeiders. De laatsten zijn niet zo gestimuleerd door de arbeidsbureaus, omdat uitsluiting van aanvullende werken niet plaats vond. De uitsluiting vond n.l. alleen plaats als er redelijke werkgelegenheidskansen bestonden voor die oudere arbeiders.

De gedachte, dat de mobiliteitsactie zou zijn gebruikt om een falen van de arbeidsbemiddeling te camoufleren, is bepaald onjuist. Immers in Nederland is er geen plicht voor werkgever en arbeider om via de arbeidsbureaus tot een dienstverband te komen. Mede is er geen plicht voor de werkgevers om via de arbeidsbureaus bemiddelde arbeiders in dienst te nemen of voor de arbeider om dit te aanvaarden. Dat bij weigering van passend werk er de kans bestaat dat geen W.W.-uitkering of plaatsing op aanvullende werken geschiedt, is voor de hand liggend om bepaalde misbruiken te voorkomen. Wanneer in dit verband de oudere landarbeider de mogelijkheid behoudt om in bepaalde gebieden op de aanvullende werken te blijven werken, zie ik dit als een compensatie voor zijn geringere kansen om in het vrije bedrijf een arbeidsplaats te vinden.

Ten slotte merk ik nog op, dat de mobiliteitsactie voor de werkgevers in de landbouw een aanwijzing is, dat men ten aanzien van zijn personeelsvoorziening erop moet rekenen, dat bij een onbeperkt aantrekken en afstoten van arbeiders een aantal arbeiders naar andere bedrijfstakken afvloeit. Dit draagt ertoe bij, dat men deze arbeiders langer in dienst houdt, waardoor deze minder afhankelijk zijn van W.W.-uitkeringen en het al of niet beschikbaar zijn van aanvullende werken.

Ik blijf daarom de mening huldigen, dat in de huidige constellatie de mobiliteitsactie niet kan worden gemist.

ENIGE ASPECTEN VAN DE GEREPATRIEERDENZORG

DOOR DRS L. BARRAU

De strekking van dit artikel is een overzicht te geven omtrent de problemen van de gerepatrieerden uit Indonesië in het algemeen en die van de arbeidsinschakeling van hen in Nederland in het bijzonder.

Dat het artikel thans verschijnt, nu het repatriëringsprobleem weer de belangstelling trekt, zal voor de Indië- c.q. Indonesië-deskundigen duidelijk zijn, aangezien het wel vaststaat, dat Nederland verplicht is de derde golf van duizenden Nederlanders uit Indonesië op te vangen en die de helpende hand toe te steken, opdat de vele nieuwe landgenoten in zo kort mo-

gelijke tijd zich in Nederland in alle opzichten zullen kunnen gaan „thuis gevoelen". Het komt wenselijk voor de stof als volgt in te delen:
1. de Nederlanders, in het bijzonder de Indische Nederlanders, in Indonesië; 2. de huidige hulp aan hen in Indonesië en gedurende de reis naar Nederland; 3. de opvang in Nederland; 4. de arbeidsinschakeling hier te lande.

1. DE NEDERLANDERS IN INDONESIË

Men dient terug te gaan tot de uitkomsten van de volkstelling, in 1930 gehouden in het voormalig Nederlands Oost-Indië, om betrouwbare cijfers over de Nederlandse bevolkingsgroep aldaar te kunnen verkrijgen.

Tot de in genoemd jaar in Indië wonende Europese bevolkingsgroep, die rond 240.000 zielen telde, behoorden ruim 220.000 Nederlanders. Van dezen waren circa 170.000 in Indië en ongeveer 50.000 personen in Nederland geboren. Daarbij kan worden aangenomen, dat het overgrote deel van de in Indië geboren en een klein gedeelte der in Nederland geboren Nederlanders behoorden tot de Indo-Europeanen of Indische Nederlanders, de Nederlander van gemengd bloed.

Het is onjuist de Indische Nederlanders te beschouwen als een homogeen geheel. Niet alleen de anthropologische factor van het zijn van gemengden bloede, doch ook het behoren tot een bepaalde maatschappelijke standing (men trof hen aan in de hoogste rangen van het ambtelijke apparaat alsmede in de hoogste instanties van het particuliere bedrijfsleven, doch ook in nagenoeg het kampongniveau van de inlandse bevolking) resulteerden in heterogene groeperingen onder hen. Daarnaast is het duidelijk, dat zij, die meer uitgebreid, middelbaar of hoger onderwijs hadden genoten, maatschappelijk dichter stonden tot de totok-Nederlander dan zij, die alleen een lagere opleiding hadden.

Dat de totok-Nederlander, na in contact gekomen te zijn met de groep der Indische Nederlanders, toch dikwijls, zo niet altijd, min of meer bewust aanvoelt, dat de laatsten eigenlijk „anders" zijn, meen ik te moeten terugbrengen tot twee oorzaken, nl.

a. de Indische Nederlanders zijn vertrouwd met de taal en de zeden van het tropenland, daarbij gelijktijdig Nederlands en Indisch georiënteerd;

b. zij hebben dikwijls van geslacht op geslacht gewoond in een andere cultuurwereld, waarin het individu sterker gebonden is aan, zo niet meer ondergeschikt is aan een bepaalde grotere gemeenschap, dan in het westen de laatste eeuwen het geval was. De oosterse wereld is in al haar geledingen doorweven van een sterk solidariteitsgevoel, waardoor ook in kleinere kring — de familie — een diepere verbondenheid zich manifesteert; dit meer op elkaar ingesteld zijn, het zich een onderdeel gevoelen van een groter geheel, is de reden van het „anders" zijn.

De groep der Indische Nederlanders heeft zich immer sterk verbonden gevoeld met het voor velen onbekende moederland in Europa. Gedurende de tweede wereldoorlog hebben zij, onverschillig of zij in of buiten de Japanse krijgsgevangen- en interneringskampen verbleven, getoond ook in zeer moeilijke omstandigheden deze verbondenheid zuiver te kunnen hou-

den. Na de Japanse capitulatie, in het begin der Indonesische revolutiejaren, bleek, dat velen van hen niet meer in de vooroorlogse posities konden terugkeren, omdat hun plaatsen ingenomen waren door Indonesiërs. Daar zij voor de wereldoorlog de ruggegraat vormden van het Nederlandse bewind — zij sloegen een brug tussen de Nederlanders en de bevolking en, zoals boven reeds vermeld, zij waren gelijktijdig Europees en Aziatisch georiënteerd — en zich staatsrechtelijk geheel de gelijke aan de Nederlander pur sang wisten, waren zij, toen eenmaal kwam vast te staan dat zij niet meer in de oude functies konden worden hersteld, genoodzaakt het besluit te nemen om het land, waar zij van generatie op generatie een eigen plaats hadden ingenomen te verlaten en terug te vallen op het onbekende moederland.

Het vertrek uit Indonesië van Indische en totok-Nederlanders heeft zich sinds 1945 in drie fasen of repatriëringsgolven geuit; nl.

a. de periode tussen eind 1945 en medio 1947, de evacuatie en recuperatie van hen, die uit de kampen kwamen; van dezen, zeer vele duizenden, is een onbekend aantal, na in Nederland op verhaal gekomen te zijn, weer teruggekeerd naar Indië; het is daarom niet te ramen, hoeveel van hen in Nederland voorgoed gebleven zijn;

b. de periode tussen eind 1949 en medio 1951, de afvloeiing ten gevolge van de soevereiniteitsoverdracht; rond 90.000 Nederlanders vestigden zich toen in Nederland.

Hoewel in de jaren tussen half 1951 en het midden van 1954 regelmatig vele gezinnen uit Indonesië in Nederland aankwamen (n.b. in deze drie jaren een 45.000 zielen), kan hier toch niet gesproken worden van een exodus; deze, de derde repatriëringsgolf, begint ongeveer

c. midden 1954 en werd veroorzaakt door de steeds ongunstiger wordende economische en sociale omstandigheden in Indonesië en voorts door de verscherping der deviezenbepalingen aldaar. Ten opzichte van deze derde golf worde het volgende opgemerkt.

Medio 1954 woonden er ongeveer 110.000 Nederlanders in Indonesië, waarvan naar schatting een 80.000 Indische Nederlanders. Verwacht moet worden, dat in enkele jaren (3 tot 5 jaar) nagenoeg allen zich zullen opmaken voor vertrek naar Nederland. Een belangrijk deel van de Indische Nederlanders behoort tot de groep der „kleine" Indische Nederlanders. Deze aanduiding wil aangeven, dat zij overwegend Indonesisch zijn georiënteerd, een naar Nederlandse begrippen onvoldoende opleiding hebben genoten en in het gunstigste geval de laagste baantjes in Indonesië hebben bekleed; baantjes, welke in Nederland geen equivalent hebben of, indien zulks wel het geval is, aan het waarnemen daarvan veel hogere beroepseisen worden gesteld. Het is vooral ten opzichte van deze groep, dat overheid en volk van Nederland zich dienen te bezinnen, welke speciale maatregelen getroffen dienen te worden om hen na aankomst in Nederland zo goed mogelijk „op te vangen" — in materieel en geestelijk opzicht —, opdat deze groep binnen een redelijke tijd hier te lande zich werkelijk zal kunnen „thuis gevoelen" en zich daardoor zal kunnen integreren in onze samenleving. Van de dag van aankomst in Nederland af zal die geleid moeten wor-

den door overheid en kerkelijk en particulier initiatief; doel daarbij zij, dat de aanpassing alhier geruisloos zal kunnen geschieden.

2. DE HULP IN INDONËSIE EN TIJDENS DE REIS NAAR NEDERLAND

Op drie onderdelen van dit onderwerp, met name
a. de voorlichting in Indonesië en tijdens de reis
b. de ondersteuning van on- en minvermogenden in Indonesië
c. de overtocht op Rijksvoorschotbasis
zal hieronder in het kort worden ingegaan.

a. De voorlichting. In Indonesië, o.m. te Djakarta, Bandung, Semarang en Surabaja, wordt mondelinge voorlichting gegeven zowel van ambtelijke zijde door de Rayonhoofden van de Maatschappelijke en Sociale Attaché van de Nederlandse Vertegenwoordiging in Indonesië als van particuliere zijde door Nederlanders, welke een zekere vertrouwenspositie geacht worden in te nemen in de ogen van de groep der „kleine" Indische Nederlanders (b.v. leerkrachten). Deze voorlichting werkt tweezijdig en wel betreffende de arbeidsmarkt in Indonesië en die in Nederland.

De voorlichting omtrent een mogelijke arbeidsherinschakeling in Indonesië geldt hen, die nog niet het besluit genomen hebben om op korte termijn naar Nederland te vertrekken. Gelet op de sterke sentimenten, welke in de nog jonge republiek aanwezig zijn, verloopt deze bemiddeling traag en kan als onbeduidend worden aangemerkt. In dit verband moge worden opgemerkt, dat de volgende opleidingsmogelijkheden tot enig beroep voor de Nederlanders in Indonesië nog aanwezig zijn: een nijverheidsschool te Semarang (hout, metaal, elektro), een ambachtscursus te Bandung en Surabaja (metaal, radio, automonteur), een verpleegstersopleiding te Djakarta. Op meerdere plaatsen zijn cursussen, opleidend voor de administratieve beroepen (typen, boekhouden, handelskennis), georganiseerd.

De voorlichting over de Nederlandse arbeidsmarkt geschiedt door dezelfde instanties, waarbij o.m. gebruik wordt gemaakt van de beroepskeuzesets en de maandelijkse provinciale arbeidsmarktbeschrijvingen van het Rijksarbeidsbureau te 's-Gravenhage. Van de zijde van het Rijksarbeidsbureau werd bij deze voorlichting met bijzondere nadruk verzocht de jongeren te adviseren na aankomst in Nederland zich te wenden tot een arbeidsbureau om inlichtingen in te winnen over de mogelijkheden van scholing, her- en omscholing op de Rijkswerkplaatsen voor Vakontwikkeling, opdat men zich zal kunnen omschakelen van de zgn. „white collar jobs" op handenarbeid. Daartoe werden in begin 1956 exemplaren van het boekwerkje „Scholing voor volwassenen" ter beschikking gesteld van de bovengenoemde voorlichters in Indonesië.

Op de thuisvarende grote schepen (Oldenbarnevelt, Sibajak, Waterman en Zuiderkruis), welke t.b.v. de repatriëring in charter van het Ministerie van Maatschappelijk Werk varen, maakt een ambtenaar van genoemd Departement van Priok uit de reis mede. Hoewel de hoofdtaak van deze functionaris bestaat uit het enquêteren der passagiers op de daartoe ontworpen

boordenquête-formulieren, bestemd voor vermeld Ministerie dat de sociale opvang der opvarenden na aankomst in Nederland heeft te behartigen, zal het geen verwondering wekken, dat hun talloze vragen op ander gebied worden gesteld. Het is mede daarom, dat in begin 1956 de Minister van Maatschappelijk Werk heeft ingestemd met het herhaald verzoek van het C.C.K.P. (afkorting van het Centraal Comité van Kerkelijk en Particulier initiatief voor sociale zorg ten behoeve van gerepatrieerden, de overkoepelende organisatie van vele belangenorganisaties van gerepatrieerden, gevestigd te 's-Gravenhage) om een maatschappelijk werkster, die de benodigde deskundigheid bezit van de problemen en noden der Indische Nederlanders, de reis te doen meemaken, waardoor o.m. mondelinge voorlichting op huishoudelijk terrein aan de vrouwen en oudere dochters kan worden verstrekt en bijzondere aandacht kan worden besteed aan de oudere jeugd, van welke een groot deel slechts enkele klassen onderwijs heeft gevolgd.

b. De ondersteuning der on- en minvermogenden in Indonesië. Boven werd reeds aangestipt, dat zeer veel posten, eertijds door Nederlanders bekleed, thans bezet worden door Indonesische werknemers en voorts dat de arbeidsherinschakeling van Nederlanders in Indonesië vrijwel onmogelijk wordt gemaakt. Het zal daarom geen verwondering wekken, dat honderden gezinnen terugvielen op de Nederlandse Vertegenwoordiging in Indonesië en voor ondersteuning in aanmerking kwamen.

De normen van ondersteuning worden vastgesteld aan de hand van de basisindexcijfers der voornaamste levensbehoeften en kunnen per kwartaal worden herzien. Daarbij wordt gewaakt, dat het levenspeil van de groep aldus ondersteunden nog redelijk uitkomt boven dat van de werkende Indonesische gezinnen, waardoor bereikt wordt, dat algehele afzakking tot op het laagste niveau kan worden voorkomen.

Volgens de gegevens, als overgelegd bij de behandeling van de begroting voor het jaar 1956 van het Ministerie van Maatschappelijk Werk in de Tweede Kamer, betrof de steunverlening van Rijkswege naast een 3600 bejaarden nog een 4300 personen, samen dus bijna 8.000 zielen, in het 3de kwartaal van 1955 rond 10% uitmakend van de gehele in Indonesië verblijvende Nederlandse bevolkingsgroep.

Daarbij dient nog gerekend te worden een onbekend aantal jeugdige alleenstaanden, verzorgd in wees- en jeugdtehuizen, die allen binnen enkele jaren naar Nederland overgebracht zullen worden, daar ook voor hen in het tropenland geen bevredigende toekomst meer weggelegd is.

Voor de groepen van bejaarden en alleenstaande minderjarigen zijn in Nederland geëigende maatregelen getroffen. Van overheidszijde is en wordt bijgedragen in de stichting van tehuizen voor bejaarden, terwijl de verzorging van eerste opvang der alleenstaande minderjarigen berust in handen van de levensbeschouwelijke organen hier te lande.

c. De overtocht naar Nederland op Rijksvoorschotbasis. Het is begrijpelijk, dat de Nederlandse regering, gelet op de ontwikkelingen in Indonesië, zich heeft moeten beraden en maatregelen heeft ontworpen om een beduidend groot aantal Nederlanders in Indonesië, dat niet op enigerlei wijze een overtocht

naar Nederland van een vroegere of huidige werkgever kon claimen of de reis zonder buitengewone moeilijkheden zelf zou kunnen bekostigen, in de gelegenheid te stellen deze tocht te kunnen aanvaarden. Dit is geschied door de zgn. regeling omtrent de overtocht op Rijksvoorschotbasis. Onmiddellijk dient in dit verband voorop te worden gesteld, dat tot nu toe een 80 à 85% van de mensen, die vertrekken, de overtocht zelf weet op te brengen door algehele liquidatie van hun hele hebben en houden ginds, zodat genoemde regeling slechts slaat op ten hoogste 1/5 gedeelte van de vele duizenden, die sedert medio 1954 vertrokken zijn.

De beslissing op de aanvraag kan worden genomen hetzij in Indonesië door de Sociale Raad (sinds maart 1955 daartoe bevoegd), hetzij in Nederland door de Minister van Maatschappelijk Week, gehoord de Commissie-Meyerink.

In het jaar 1955 werden van een totaal van 1791 aanvragen er 1164, d.w.z. 65%, ingewilligd. Indien afwijzend op een verzoek wordt beschikt, betekent dit, dat de afwijzing een *voorlopige* is; m.a.w. dat *alweer voorlopig* de acute sociale zorg voor het betrokken gezin door het Nederlandse maatschappelijke apparaat in Indonesië kan worden verricht en dat daarop dus later altijd kan worden teruggekomen.

Het is goed op deze plaats het algemeen „gevoel van niet-welbehagen" onder de Nederlandse groep in Indonesië zeer in het kort aan te geven: 1. politieke onzekerheid, gepaard met 2. rechtsonzekerheid; 3. de stringent afwijzende houding van de Indonesische vakbeweging, waardoor 4. economische onzekerheid (men raakt zonder werk), gevolgd door 5. sociale onzekerheid (men wordt steungeval) en ten slotte 6. psychische onzekerheid, waardoor „afglijden" (ontstaan van asfaltjeugd!) onvermijdelijk dreigt.

Gelet op het gevaar, als opgenomen onder het punt van de psychische onzekerheid, is het logisch, dat de factor onderwijs voor de kinderen (men houde zich voor ogen, dat het Nederlandse onderwijs, als georganiseerd door de Stichting Nederlands onderwijs in Indonesië, alleen nog maar in de grootste plaatsen aanwezig is) een uiterst belangrijke is bij de behandeling van een verzoek om overtocht op Rijkskosten.

De terugbetaling van dit voorschot geschiedt in het algemeen na de verkrijging van een werkkring in Nederland op zeer soepele voorwaarden, d.w.z. dat de terugbetaling over een reeks van jaren wordt verdeeld.

3. DE OPVANG IN NEDERLAND

Bij dit onderwerp dient de volgende splitsing onder de gerepatrieerden gemaakt te worden:

a. zij, die zelf voor eigen tijdelijke of definitieve huisvesting in Nederland hebben gezorgd; deze groep zal in het raam van dit artikel niet worden behandeld;

b. zij, die zich reeds op een der Rayonkantoren in Indonesië of tijdens de reis aan de medereizende ambtenaar van het Ministerie van Maatschappelijk Werk hebben opgegeven voor „opvangen" in een contract-pension van genoemd Departement.

Zoals reeds eerder opgemerkt, verzorgt deze functionaris van de B.B.M.Z. (afkorting van het Bureau Bijzondere Maatschappelijke Zorg van het Ministerie van Maatschappelijk Werk) de invulling van de boordenquête-formulieren der passagiers; dit formulier bevat tal van vragen als over gezinssamenstelling, genoten onderwijs en gevolgde beroepsopleiding, in Indonesië bekleede betrekkingen, gewenst onderwijs voor de kinderen, adres in Nederland, enz. En aangezien elke boot een groot aantal passagiers telt, dat nimmer in Nederland is geweest, luidt het antwoord op de vraag over adres in Nederland zeer dikwijls: B.B.M.Z., dus opvang door de regering.

Sedert het begin van het repatriëringsproces heeft de regering kampen, woonoorden, hotels en pensions ter beschikking gesteld van hen, die niet voor eigen onderdak hier te lande konden zorgen. Bij de overkomst van de Ambonnezen in 1950 en 1951 werden vrijwel alle kampen en woonoorden ontruimd door de gerepatrieerden, daar men die nodig had voor de opvang van de Ambonnezen, zodat hotels en pensions verspreid over geheel Nederland voor de gerepatrieerden overbleven. Het aantal voor dit doel aangetrokken pensions volgt enerzijds de curve van het tempo van repatriëring en wordt anderzijds bepaald door het tempo van woningtoewijzing aan gerepatrieerden. Het hoogste aantal van bijna 600 werd in medio 1951 bereikt; het aantal liep terug in langzaam tempo tot nog geen 200 in 1954 en is sedertdien, half 1954 begon immers de derde repatriëringsgolf!, weer gestegen tot een 315 thans. Per 31 december 1955 beschikte men over niet minder dan 14.000 bedden, terwijl op die datum 12138 personen tijdelijk in de pensions gehuisvest waren. Sinds 1 januari 1950 zijn er een 16.000 gezinnen (bijna 100.000 zielen!) op deze wijze geholpen. De huidige spreiding der contract-pensions over Nederland is uitermate gunstig; zeker 95% ligt in streken met een goede arbeidsmarkt.

De aan boord der schepen medereizende B.B.M.Z.ambtenaar zorgt ervoor, dat een exemplaar van alle opgemaakte formulieren van Port Said uit per vliegpost naar Nederland kan worden gezonden. Sedert begin 1955 vindt er, nl. voor de aankomst van elk schip, op het Departement van Maatschappelijk Werk overleg plaats tussen functionarissen van B.B.M.Z., C.C.K.P. en R.A.B. om te komen tot een zo goed mogelijke en verantwoorde spreiding over de pensions. Gronslag daarbij zijn niet slechts de boordformulieren en eventueel een aanvullend telegram daarop, doch mede de talloze sociale rapporten opgesteld door de maatschappelijke werksters en werkers der Rayonkantoren in Indonesië. Zodoende kan bij dit overleg rekening gehouden worden met vele facetten, die op een zo juist mogelijke planning van de voorlopige spreiding van grote invloed kunnen zijn.

Opvang van een gezin in een dergelijk pension betekent, dat zolang de gezinsleden geen verdiensten hebben, de kosten gedragen worden door het Ministerie van Maatschappelijk Werk; zodra een of meer gezinsleden in het arbeidsproces hier te lande zijn ingeschakeld, zijn zij verplicht om 60% van het inkomen af te dragen als hun aandeel in de aan hen verstrekte verzorging.

Heeft men eenmaal werk gevonden, heeft men zgn. economische binding

met een gemeente verkregen, dan verkrijgt men recht op eigen zelfstandige huisvesting in die gemeente. Het Ministerie van Maatschappelijk Werk heeft, gelet op de grote toevloed uit Indonesië sinds medio 1954, voor de jaren 1954 en 1955 een toewijzing gekregen van 5% der zgn. woningwetwoningen (resulterend in 1954: 1466 en in 1955: 1342 huizen) en daarnaast een extracontingent van 1024 woningen in 1954 en 1000 in 1955.

De woningwetwoningen worden opgeleverd door alle gemeenten, dus ook door die in zuiver agrarische streken, waar qua arbeidsmogelijkheden de jongere gerepatrieerde gezinnen niets te zoeken hebben. Ten einde deze woningen toch niet verloren te laten gaan, worden per provincie regelmatig huisvestingsvergaderingen gehouden tussen functionarissen van B.B.M.Z., C.C.K.P. en R.A.B. om in onderling overleg b.v. gepensioneerden voor bedoelde gemeenten voor te dragen. Daarentegen liggen de woningen van de extracontingenten alle in gemeenten met, of zeer nabij, een goede werkgelegenheid.

Zolang een gezin in een contract-pension verblijft, kan het ondervonden moeilijkheden op het vrijwel onbegrensde terrein van een eerste assimilatie aan de Nederlandse zeden en gewoonten voorleggen aan enkele tientallen maatschappelijke werksters die in dienst zijn van de Commissie van Maatschappelijk Werk, waarin de kerken in Nederland en Humanitas samenwerken, die geregeld de pensions bezoeken en voorlichting op velerlei gebied geven.

Heeft een gezin een eigen woning betrokken, dan kan het desgewenst sociale en maatschappelijke voorlichting verkrijgen van de maatschappelijke werksters en werkers van de Nederlandse levensbeschouwelijke organen; onder hen treft men op meerdere plaatsen gerepatrieerden, reeds eerder alhier aangekomen en geheel geassimileerd, aan. Bij het betrekken van de eigen woning wordt de financiële zorg, zo die nog mocht blijken te bestaan, overgedragen aan de gemeentelijke organen; sedert enkele jaren is de Nederlandse regeling hulpverlening oorlogsslachtoffers 1940-1945 op de gerepatrieerden van toepassing verklaard, waardoor de ondersteuningsnormen vastliggen.

Als hoogste adviesinstantie voor de Minister van Maatschappelijk Werk inzake de problemen, welke de gerepatrieerdenzorg in de ruimste zin des woords betreffen, werd in 1953 de Coördinatie- Commissie Gerepatrieerden ingesteld. Deze staat onder voorzitterschap van de Secretaris-Generaal van genoemd Departement, terwijl als overige leden zitting hebben hoofdambtenaren van enkele ministeries (Maatschappelijk Werk, Sociale Zaken en Volksgezondheid, Financiën, Oorlog) en drie bestuursleden van het C.C.K.P. De C.C.G. telt thans 2 vaste subcommissies, die voor huisvesting en die voor sociale voorziening en verzorging, terwijl voor de behandeling van specifieke onderwerpen zo nodig een subcommissie ad hoc kan worden ingesteld.

4. DE ARBEIDSINSCHAKELING HIER TE LANDE

Sedert de soevereiniteitsoverdracht aan Indonesië in december 1949, toen

de tweede repatriëringsgolf in Nederland duidelijk merkbaar werd, heeft het Rijksarbeidsbureau enkele maatregelen getroffen om de inschakeling in het Nederlands arbeidsproces van de duizenden werkzoekende gerepatrieerden te kunnen nagaan en te bevorderen.

Ingaande 1 juni 1950 werd een afzonderlijke maandstatistiek arbeidsbemiddeling gerepatrieerden ingevoerd, aan de hand waarvan de inschakeling gevolgd kan worden.

Op het Hoofdbureau R.A.B. is een gerepatrieerde werkzaam als hoofd van het Bureau arbeidsbemiddeling gerepatrieerden, aan wie drie Indië-deskundigen zijn toegevoegd in de functie van adviseur voor de gerepatrieerden; dezen adviseren enerzijds de arbeidsbureaus over de beroepskwaliteiten der ingeschreven werkzoekende gerepatrieerden en lichten anderzijds de gerepatrieerden voor over de arbeidsmarkt.

Aan dit bureau werd verbonden een Subcommissie van advies voor de arbeidsbemiddeling gerepatrieerden, als onderdeel van de Commissie van bijstand en advies voor het Rijksarbeidsbureau. In deze nieuwe subcommissie hebben o.m. zitting een vertegenwoordiger namens de Nederlandse werkgeversorganisaties, een namens de Nederlandse werknemersorganisaties en twee leden door het C.C.K.P. aangewezen; aan haar werd de bureauchef arbeidsbemiddeling gerepatrieerden R.A.B. als secretaris toegevoegd.

In begin 1956, nadat aan de hand van rapporten van de Nederlandse Vertegenwoordiging in Indonesië was komen vast te staan, dat het algemeen niveau van de adspirant-(re)patrianten beduidend lager zou komen te liggen dan dat van de reeds vertrokkenen, werd door de Directie R.A.B. een kleine Werkgroep scholing gerepatrieerden ingesteld, welke zo mogelijk op korte termijn een advies omtrent een geheel nieuwe, c.q. een te wijzigen van een reeds bestaande, vorm van eerste opvang en scholing, geheel gericht op de behoeften van de te verwachten groep van het lagere niveau, zal uitbrengen.

Indien wij de maandstatistiek arbeidsbemiddeling gerepatrieerden R.A.B. aan een kritische beschouwing willen onderwerpen, zo dient eerst bekend gesteld te worden, dat in de zes jaren 1950 tot en met 1955 rond 150.000 personen, ruwweg een 32.500 gezinnen, uit Indonesië in Nederland zijn aangekomen. Zoals reeds eerder vermeld, loopt de curve van aankomst van het begin van 1950 sterk op tot ongeveer medio 1951, kabbelt dan terug tot half 1954 en stijgt dan weer aanzienlijk. Bij de arbeidsinschakeling van gerepatrieerden in Nederland hebben in deze zes jaren drie overheidsinstanties een groot aandeel gehad; het zijn:

1. de Centrale Personeelsdienst te 's-Gravenhage voor de vervulling van vacatures bij het rijk;
2. het Bureau Bijzondere Opdrachten van het Ministerie van Binnenlandse Zaken te 's-Gravenhage voor de vervulling van vacatures bij de lagere publiekrechtelijke organen (provincie, gemeente, waterschap, enz.);
3. het Rijksarbeidsbureau met vertakkingen over geheel Nederland voor de vervulling van open plaatsen bij het bedrijfsleven.

Omtrent de aantallen van plaatsingen van gerepatrieerden door de onder 1 en 2 genoemde instanties zijn dezerzijds geen gegevens bekend, zodat volstaan dient te worden met die cijfers, welke uit de maandstatistiek R.A.B. blijken, waarbij mede die van het eerste halfjaar 1956 betrokken zullen worden. Bij het bestuderen van deze cijfers dient, naast het feit als onbekendheid over Indische diploma's en arbeidsverleden, gelet te worden op het verloop van de conjunctuur, waardoor begrijpelijk wordt, dat men de uitkomsten der bemiddeling van de jaren 1950—1951 anders heeft te bekijken dan die van 1955 — eerste halfjaar 1956. In de eerste jaren stond dus niet slechts het bemiddelingsapparaat min of meer vreemd tegenover de gerepatrieerden, doch tevens kampte het met een te weinig vriendelijke conjuncturele wind in de bemiddelingszeilen! Hieronder volgt het overzicht van de bemiddelingsactiviteiten van het Rijksarbeidsbureau:

jaar	inschrijvingen		plaatsingen		percentages		
	m.	vr.	m.	vr.	m.	vr.	totaal
1950 (sinds 1-6)	1974	545	322	192	16,4	35,2	20,4
1951	5336	1193	1091	432	20,4	36,2	23,3
1952	2024	608	460	225	22,5	37,–	26,–
1953	1251	271	373	123	29,8	40,5	32,6
1954	1296	319	442	116	34,2	36,3	34,6
1955	2789	698	926	214	34,–	31,–	33,–
1956 (tot 1—7)	1566	387	633	186	40,4	48,3	42,–
Totaal	16236	4021	4247	1488	26,2	37,–	28,3

Men onderkent in deze cijfers het verloop van het tempo van repatriëring, terwijl uit het volgende staatje nog duidelijker moge blijken, dat de factoren
1. op elkaar ingespeeld raken van bemiddelingsapparaat en gerepatrieerden,
2. gunstiger worden van de conjunctuur,
te zamen een bemoedigend beeld geven over de arbeidsinschakeling:

jaar	jaarlijks maandgemiddelde omtrent			
	langer dan 6 maanden ingeschreven		inschrijvingsduur in maanden	
	m.	vr.	m.	vr.
1950 (sinds 1-6)	—	—	—	—
1951	449	31	3,78	2,37
1952	657	62	6,89	3,4
1953	463	50	6,72	6,—
1954	224	32	5,31	4,5
1955	153	29	2,91	2,69
1956 (tot 1-7)	114	33	2,3	2,47

De verhoudingscijfers van de groep „langer dan 6 maanden werkloos" (die,

welke de bijzondere voortdurende attentie van alle arbeidsbureaus vereist) en die „geheel werkloos" bedroegen per 1 januari van het jaar:

1951	voor mannen	6,8%	voor vrouwen	5,2%
1952	idem	50,–%	idem	29,–%
1953	idem	63,–%	idem	40,–%
1954	idem	53,–%	idem	60,–%
1955	idem	29,–%	idem	48,–%
1956	idem	16,–%	idem	22,–%

Begon de maandstatistiek op 1 juni 1950 met slechts 144 mannelijke en 37 vrouwelijke ingeschrevenen, de hoogste cijfers werden bereikt per 1 september 1951, toen niet minder dan 2254 mannen en 323 vrouwen ingeschreven waren; per 1 juli 1956 bedroegen deze resp. 492 en 140.

Elders werd reeds opgemerkt, dat bij de voorlichting in Indonesië en in Nederland, meer in het bijzonder onder de jongeren, intensief gepropageerd wordt zich om te schakelen van kantoorwerk op handenarbeid door het gaan volgen van een opleiding op de Rijkswerkplaatsen voor Vakontwikkeling. Dit heeft als resultaat opgeleverd, dat de animo tot het volgen van een scholings-, her- of omscholingscursus een verheugende stijging te zien geeft; de cijfers van het aantal toegelaten gerepatrieerden tot de Rijkswerkplaatsen luiden:

1953	72, zijnde 5,7% van het aantal nieuwe inschrijvingen
1954	91, zijnde 7,–% van het aantal nieuwe inschrijvingen
1955	217, zijnde 8,–% van het aantal nieuwe inschrijvingen
1956 (tot 1-7)	146, zijnde 9,3% van het aantal nieuwe inschrijvingen

De R.A.B.maandstatistiek bevat voorts een kolom „afvoeringen", welke nader onderverdeeld is in een subkolom „zelf werk gevonden" (d.w.z. buiten de bemiddeling van een arbeidsbureau om en daarvan mededeling gedaan aan dit bureau) en „overige" (d.w.z. om een of andere reden werd de inschrijvingskaart niet tijdig ter verlenging aangeboden). Steekproeven gehouden op enkele arbeidsbureaus, waar geregeld een behoorlijk aantal gerepatrieerden als werkzoekend staat ingeschreven, omdat in het gewest van het bureau meerdere contract-pensions liggen, hebben uitgewezen, dat van de cijfers van de subkolom „overige "afvoeringen minstens een 2/3 gedeelte eveneens aan de slag is gekomen zonder daarover het arbeidsbureau ingelicht te hebben.

De volgende becijfering over de inschakeling in het Nederlandse arbeidsproces van gerepatrieerden gedurende het eerste halfjaar 1956 kan en mag dan ook worden opgesteld:

bemiddeld door de G.A.B.'s	633 m.	186 vr.
toegelaten tot de R.W.P.'s	146 m.	
zelf werk gevonden	254 m.	34 vr.
70% der „overige" afvoeringen resp. 646 m. en 193 vr.	453 m.	135 vr.

in ronde cijfers ergo 1500 mannen en 350 vrouwen — een verbluffend en verheugend resultaat!!

NABESCHOUWING

Aan het einde van dit overzicht dringt zich onwillekeurig de volgende vraag op:

„Als de overheid in vruchtbare samenwerking met het kerkelijk en particulier initiatief de algehele maatschappelijke zorg van de gerepatrieerden, waarvan de arbeidsinschakeling een onderdeel uitmaakt, reeds in goede banen heeft geleid, bestaat er dan nog voor Nederland een gerepatrieerdenprobleem?"

Hoe de maatschappelijke assimilatie en integratie van de vele tienduizenden, die reeds in Nederland zijn aangekomen, zijn verlopen, kan zeer binnenkort bestudeerd worden aan de hand van een wetenschappelijk rapport, dat resulteert uit een gehouden onderzoek, waartoe de Minister van Maatschappelijk Werk in 1955 opdracht gaf, door de samenwerkende Nederlandse sociologische instituten ingesteld.

Ten aanzien van het facet van de arbeidsinschakeling mag met genoegdoening worden geconstateerd, dat dit, gelet op de factoren:

1. de zeer vriendelijke conjunctuur sinds einde 1954,
2. het ingespeeld raken van het bemiddelingsapparaat op de goede, i.c. het redelijk doorsnee-niveau, groepen van de reeds aangekomen gerepatrieerden,
3. het feit, dat thans vele belangrijke posten in het overheidsapparaat en in het Nederlandse bedrijfsleven bezet zijn met gerepatrieerden, die dus „geslaagd" zijn en daadwerkelijk het hunne hebben bijgedragen om de inschakeling te bevorderen,

reden geeft tot gematigd optimisme.

Onmiddellijk hierop aansluitend dient echter *met nadruk* te worden gesteld, dat de massale overkomst van de moeilijke groep, die van nagenoeg het kampongniveau, van enige tienduizenden Indische Nederlanders nog voor ons ligt en dat de opvang daarvan zeer veel beleid en warm begrip van overheid en van kerkelijk en particulier initiatief zal vereisen. Aangezien in de afgelopen jaren reeds veel goeds in onderlinge samenwerking kon worden bereikt, moge in vol vertrouwen ten aanzien van de taak, die nog wacht, gesteld worden: *'t sal waerachtig wel gaen!*